

MECLİS KÜRSÜSÜNDEN TEMEL FIKRALARI: BAĞLAM MERKEZLİ HALKBİLİMİ KURAMLARIYLA BİR KÜLTÜREL ANALİZ DENEMESİ

Temel Jokes in The Turkish Parliament: A Context-Based
Cultural Analysis of “The Parliament Folk”

Uygar AYDEMİR*

ÖZET

Bu makale, şehirden ve eğitimden uzakta konumlandırılmış olarak tanımladığı halkı ve onun kültürel üretimlerini inceleyen klasik halk edebiyatı metinlerinin aksine inceleme nesnesi olarak kendine Türkiye Cumhuriyeti milletvekillerini seçmiştir. Böylece, milletin siyasal olarak en üzerinde ve en merkezinde olan insanların bir halk olup olmadığı, onların kendilerine ait kültürünün ve bu kültürün ürettiği ritüellerinin olup olmadığı sorusuna yanıt aramaktadır. Bu amaç doğrultusunda TBMM kürsüsündeki milletvekillerinin anlattığı Temel fıkraları ve bu fıkralara verilen tepkiler incelenmiştir. Veri olarak meclis tutanaklarını alan bu inceleme üzerinden Meclis halkının ürettiği kültürel bağlam açıklanmaya çalışılmıştır. Kültürel bağlam incelemesini gerçekleştirmek için bağlam ve icra merkezli halk edebiyatı kuramlarından yararlanılmıştır. Yazıda bağlam merkezli kuramın konu ile ne ölçüde uyum sağladığının tartışılmasından sonra bu kuramın öncü isimlerinin temel metinlerinden yararlandığı gibi başvuru eseri konumundaki ikincil kaynaklardan da yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Temel fıkraları, bağlamsal kuram, Karadenizli kimliği, toplumsal cinsiyet.

ABSTRACT

The classical theories of folklore have defined folklore as the knowledge of the culture of rural and uneducated people in contrast to urban and educated citizens of the country. This article explores the possibilities of applying modern folklore theories to a group of people who are politically situated in a country's most central organization: the representatives of the Republic of Turkey. Therefore, the questions of whether the group of representatives can be regarded as a “folk” and whether their cultural production can be examined through folklore theories will be the first issues to be dealt with. The representatives' telling Temel jokes (the most common contemporary Turkish joke hero from the Black Sea region) during their official speech on the parliament chair is analyzed as the group's cultural production and daily ritual. The cultural context of “the parliament folk” is explained by the study of Temel jokes in daily official parliament reports. The problems of making a cultural analysis on a written text are widely discussed before the discourse analysis. The theoretical background of the paper is based on the primal resources of context and performance based theories of folk literature, as well as the secondary sources on folk literature.

Key Words

Temel jokes, context-based theory, Black Sea Region identity, gender.

Bir gün adamın biri bir topluluğa fıkra anlatmaya başlamış: “Temel bir gün cinayet işlemiş, hakimin karşısına çıkarmışlar bunu.” Kalabalıktan bunu duyan biri lafa karışmış: “Sen yalan söylüyorsun! Ben Karadenizliyim, Temel’i de tanıyorum, haçen o cinayet minayet işlemez!”

Fıkraların nasıl ortaya çıktığı ile

ilgili bir soruya fıkraların çoğunun gerçek olaylardan türemiş olduğunu söylemek herhalde yanlış olmaz. Zira yukarıda alıntılıdığım fıkra yaşanmış bir olayın ufak değişikliklerle yazıya aktarılmıştır. Bu olayın gerçek olduğu ile ilgili kanıt ise tahmin edilebileğinden de sağlamdır. Bu kanıt, Türkiye Cumhuriyeti’nin en güvenli kasalarının

* Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi. (uygura@bilkent.edu.tr)

dan birinde dosyalanmış, beklemektedir: Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul tutanaklarında...

Bu yazı, TBMM Genel Kurulu'nda son birkaç senede anlatılmış olan Temel fıkralarının ve onlara verilen tepkilerin bağlam merkezli okunmasını hedef almaktadır. Yazıya bir metodoloji tartışmasıyla başlamayı çok gerekli gördüm. Hatta o kısmı kendi açımdan yazının en önemli kısmı olarak gördüğümü belirtmeliyim. Malzemeyi incelediğim ve onu nasıl inceleyebileceğimi bulmak için teori alternatiflerini öğrenmeye çalıştığım süreç boyunca hangi fıkraları okuyacağımdan ziyade onları nasıl okuyacağım sorusu kafamı meşgul ediyordu. Elimdeki malzeme fıkraların sadece metin temelli okumasını yapamayacağım kadar renkliydi. Aslında elimde sadece diyaloglardan oluşan kağıtlar olmasına karşın o diyaloglarda tartışmalar, fıkralar, atışmalar, fikirler, projeler havada uçuşuyordu. Fakat tüm bu keşmekeşin içinde yine de bir düzen örüntüsü vardı. Sonuçta bu konuşmalar dört sene boyunca beraber yaşayan artık birbirine alışmış beş yüz elli insanın konuşmalarıydı. Ortalama bir liseden bile az nüfusa sahip bu insan topluluğunun (her okulun kendine has bir karakteri olduğu gibi) bir kültürü, (her okulun kendi kimliğine uygun argosu olduğu gibi) bu kültür içinde üretilen edebiyatı ve bu edebiyatın icra edildiği ritüelleri olması gerekmez miydi? İşte okuyacağımız bu makale, bu sorunun cevabını bulmak yani "meclis halkı"nın ürettiği kültürel bağlamı Temel fıkraları üzerinden anlamaya çalışmak için yazıldı.

Tam da bu sebeple, yani bağlamı anlamaya çalışan bir insanın metinlerde görünmeyen peşine düşmek zorunda olduğundan dolayı bağlam merkezli halk edebiyatı kuramlarının bana yardımcı olup olamayacağını sorgulamam gerekti. Bu sorgulama, makale bittikten sonra bile devam edecek gibi görünüyor. Üstelik metodoloji tartışmasının, yazarın

durduğu yeri belli ettiğinden ve böylece okuyana yazının öznelliğini hatırlattığından dolayı bir yazıya başlamak için en iyi bölüm olduğunu düşünüyorum.

Bu kısımdan sonra Temel fıkralarının nasıl ortamda anlatıldığının bilinmesi gerektiğini düşündüğüm için siyasetin gerilimli atmosferinin fıkra anlatımı ile ilgili alışık olmadığımız ne gibi bir ortam yarattığından bahsetmeyi uygun gördüm. Kültürel bağlamını anlamaya çalıştığım bir topluluk ile ilgili elbette ilk yapılması gereken işlerden biri o topluluktaki insanların kendileri ve birbirleri hakkındaki görüşlerini ortaya koymak olduğundan dolayı bu bölümü, meclisteki gruplaşmalar ve bu gruplaşmaların içinde ya da dışında kalan kimlik özellikleri ile ilgili bir değerlendirme takip etmektedir. Meclis içi gruplaşmaların arkasından meclisin kendisinden olmayana nasıl baktığını anlamak için milletvekillerinin "Temel" karakterini nasıl değerlendirdiklerini inceledim. Altıncı bölüme kadar Temel fıkraları üzerinden bir kimlik tanımlaması yapmaya çalıştığım meclis halkının altıncı bölümden itibaren iletişim biçimlerine eğildim. Burada fıkraların nasıl ve neden anlatıldığı, anlatma tarzları gibi konuları yine bağlam merkezli kuramlar çerçevesinde tahlil ettim.

1. İnceleme Malzemesi:

Araştırma malzemem, Türkiye Büyük Millet Meclisi genel tutanaklarında yapılan konuşmalarda milletvekillerinin anlattıkları Temel fıkralarıdır. Bu fıkralara TBMM resmî web sitesindeki genel kurul tutanakları ve bütçe tutanaklarından ulaştım. İçinde 40'tan fazla fıkra olan toplam 37 adet veri okunmuş ve incelemeye alınmıştır. Verilerin tamamında fıkra olmayıp kimileri, fıkralara verilen cevapları da içermektedir. Fıkraların çoğu birbirinden farklıdır ancak aynı fıkraların varyantlarına da rastlanmaktadır. Bu malzemenin tamamına ödev içinde referans vermedim. Yazı içinde (X. veri) olarak gösterdiğim

referans “Veri Kaynakçası” bölümündeki X sıra sayısındaki veriye gönderme yapmaktadır. Bu verinin karşısındaki internet adresinden gerekli anahtar sözcükler yardımıyla gönderme yapılan meclis konuşması bulunabilir.

2. Metodolojinin Tartışılması:

Richard M. Dorson “Bağlamsal Kuram” yazısında bağlamı merkeze alarak folklor çalışan halk edebiyatçılarının fikirlerini aktarırken “[B]ütün performans ya da iletişimsel hareketler kayıt edilmelidir. Derlemeci artık basit bir şekilde metni not alamaz ya da teybe kaydedemez; çünkü metin artık her biricik etkinliğin sadece bir parçasıdır” (78) demektedir. Ben de elimdeki malzemenin elverişliliğinden ötürü TBMM kürsüsünden anlatılan fıkraları çalışırken bağlam merkezli bir yaklaşım sergilemek istedim. Her ne kadar ben bu yazıda halk edebiyatına yaklaşım kuramlarının en yenilerinden olan bağlam merkezli kuramın imkanlarını araştırmak istesem de, önümde ufak engeller durmaktadır. Fıkraların anlatıldığı oturumların tutanakları, fıkranın anlatılma bağlamının büyük ölçüde çıkarılabileceği şekilde tutulmuştur. Konuşmalar doğal akışı ve kesilmeleri içinde not alınmış; itirazlar, söz kesmeler belirtilmiştir. Üstelik konuşmalardaki tepkiler (“CHP sıralarından alkışlar”, “CHP sıralarından gürültüler”, “ANAP, DSP, MHP sıralarından gülüşmeler, alkışlar”, “MHP sıralarından ‘Temel’i anlat’ sesi” gibi ifadeler) konuşma içerisinde parantez içerisinde belirtilmiştir. Dolayısıyla, bağlamı oluşturan hikayenin genel akışı, anlatan ve anlatılanın kimliği, mekan, zaman, tepkilerin niteliği ve niceliği gibi unsurlar bu metinlerde okunabilmektedir. Öte yandan Alan Dundes’in jest ve mimiklerin kontekse bağlılığı ile ilgili düştüğü şu not, benim konuya yaklaşımında temkinli olmamı sağlamıştır: “Halk bilgisi türlerinin tamamı için konteskin derlenmesi hayati değerdedir, ama konteskin derlenmesi atasözleri, jest ve mimikler

için bir mecburiyettir” (“Doku, Metin ve Konteks”, 82) Meclis’in yazmanları genel kurul tutanaklarında ses tonu, jest ve mimikleri not etmemektedirler. Bu, bağlamsal okumayı kusurlu hale getirebilir; ancak yine de, konuşmalara verilen tepkiler; ses tonu, jest ve mimiklerin olumlu mu olumsuz mu olduğu konusunda fikir verebilmektedir. Bununla birlikte, bu eksikliklerden kaynaklanan sorunların olabileceği her zaman savunulabilir.

TBMM kürsüsünde anlatılan fıkralarla ilgili bağlamsal okuma yapmamdaki daha büyük engel benim metinlerle girdiğim ilişkiden kaynaklanmaktadır. Bu engel, aslen sözlü olan metinleri ilk ağızdan duymamış olmama karşın onların yazıya aktarılmış şekilleri ile ilgilenmemden doğmaktadır. Yalnız, metinlerin asıl icraları ile benim onları yazılı metinlerden takip etmem arasındaki uçurumun, örneğin, halk ozanlarının icraları ile bu icraları metinlerden çalışanlar arasındaki uçurum kadar derin olmayacağını söylemek gerekir. Çünkü ben de milletvekilleri de yazılı kültürden gelmekteyiz. Ong, yazılı kültürden gelen insanların sözlü iletişimlerine bile yazılı kültürün damgasını vurduğunu onların çoğu zaman yazarmış gibi konuştuklarını belirtmektedir (Ong, 177). Ayrıca kürsüden konuşma yapan vekillerin kimi zaman önceden hazırlanmış bir metni okumaları bu konuşmaları ve ortamı yazılı kültüre yaklaştırmaktadır. Tabi ki bu, onların (yazılı bir metin okunurken bile) yazılı kültüre ait olduklarını göstermez. Zira, mecliste bağlam sözlü kültür bağlamıdır. Milletvekilleri ve benim aynı kültürden geliyor olmamız konusundaki vurgulama, aslı sözlü olan metinleri yazılı olarak inceleyecek olan benim yaşayacağım sorunun ve yanılım payının bir halk ozanının türkülerini inceleyen araştırmacınınkinden muhtemelen daha küçük olacağına dikkat çekmek amacıyla yapılmıştır.

Ödevle ilgili sorulması gereken sorular arasında meclis kürsüsünden konu-

şanın hikaye anlatıcısı olup olamayacağı ve kürsüde olanların performans olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği de vardır. Bu sorulardan ikincisi nispeten kolaydır, çünkü Özkul Çobanoğlu konuyla ilgili olarak “[B]ir insanın konuşması esnasında bir fıkra anlatmasıyla, köyde bir kış gecesi bir köy tiyatrosu oynaması arasında geleneksel bir anlatının icralarını göstermesi bakımından bir fark yoktur” (303) fikrini savunarak meclis kürsüsünden anlatılan fıkranın pekala performans sayılacağını açıkça ortaya koymaktadır. İlk soru ile ilgili olarak enli bir tartışma yapmak ise, geniş teori bilgisi gerektiriyor olduğundan bu makalenin olanakları ve bu satırların yazarının yetisi dışında kalıyorsa da kürsüden seslenen kişinin kimi özellikler bakımından hikaye anlatıcısı ile benzer olduğu, benzer yöntemler kullandıkları ve kimi zaman aynı işlevleri yerine getirdiklerini belirtebiliriz. Vekillerin, paylaşacakları konuyu hatta fikirlerini bile çoğu zaman hikayeleme yöntemiyle anlatmaları, dinleyici tepkisine göre konu ve üslup değiştirmeleri ve İlhan Başgöz’ün tarif ettiği anlamda arasöz kullanmaları hikaye anlatıcısı ile kürsü konuşmacısı arasındaki benzer özelliklerdir.

Özkul Çobanoğlu, performans teorisinin “bütün sözel sanatları ‘konuşmanın özel bir biçimi’ olarak ele almak suretiyle sınırları, insanın ‘sözel davranış biçiminde yer alan artistik veya sanatsal dışavurumlar’ genişliğine ve derinliğine bütüncül bir biçimde tamamını birleştiriciliğe ulaştırmış” olduğunu söylemektedir (266). Bu tanımdan yola çıkarak aslında benim yaptığım incelemenin siyasi tartışma, fikir savunusu ve nutuk türlerinin de incelenmesiyle genişletilmesi; bunlar ve fıkralar (ve varsa diğer türler) arasındaki ilişkilerin ortaya konması gerektiği ortadadır. Kaldı ki, “bir folklor unsurunu onu gerçekleştirip icra edenlerin onun muhtevasını, anlamını ve ortaya koyduğu durumu anladığı gibi anlayabilmek için kültürün geneli hakkında”

kimi bilgilere ihtiyacımız vardır (309). Bu nedenle partilerin temsil ettikleri anlayışlar, birbirleri hakkındaki görüşleri, kuliste yapılan konuşmalar, meclis çapında bir özelliğiyle ön plana çıkmış milletvekilleri, halka yansımayan fakat örneğin meclis lokantasında yapılan konuşmaların da bilinmesi analizin sağlığı açısından gerekebilir.

Yazarken ve çalışırken yukarıda saydığım sorunların var olabileceğini her zaman aklımda tuttuğumu ve en aza indirgemeye çalıştığımı fakat yine de üstelerinden gelemediğimden dolayı eksik olduğum alanları bildirmeyi görev bildim. Çalışmayı genişletmek isteyen bir araştırmacıya konuya hangi noktalardan başlayabileceği ile ilgili ipuçları vermiş olmayı ümit ediyorum.

3. Güldürmeyen Fıkralar: Siyasi Gerilimin Fıkranın Algılanmasına Etkisi

John Morreal, “Gülmede Yeni Bir Teori” makalesinde gülme eyleminin “memnuniyet verici ani bir psikolojik değişimden” (408) kaynaklandığını iddia ediyor. Ona göre “düşmanca bir hissin açığa vurulması” (419) ya da psikolojik değişimin insanı tehlike hissine itmesi (417) gülme durumunda “çoğunlukla¹ mevcut” olan “emniyette olma elementi[ni]” (428) ortadan kaldıracığından dolayı gülmenin olmazsa olmaz şartı memnuniyet vericilikten söz edilemez ve gülme beklentisi içinde olursa bile gülme gerçekleşmez.

Meclis kürsüsünden anlatılan fıkralar ister bir fikri örneklendirmek, güçlendirmek için anlatılsın isterse dinleyenleri neşelendirmek, ortamdaki gerilimi azaltmak için anlatılsın fıkrayı anlatan vekilin partisi dışındaki milletvekilleri tarafından olumsuz tepkilerle karşılandığı görülmektedir. Morreal’ın gülme durumları ile ilgili ortaya attığı teori bu durumu açıklayabilir. İktidar ve muhalefet partilerinden oluşmuş olan meclis genel kurul oturumları çoğu zaman bir fikir ve karşı fikrin müca-

delesiyle geçmektedir. Bu da, meclisin her zaman gerilimli bir havaya sahip olmasına neden olmakta ve dolayısıyla karşı partiler hiçbir zaman birbirlerine güvenlik telkin etmemektedirler. Emniyet hissinin bulunmadığı bir ortamda anlatılan fıkra çoğunlukla olumsuz tepki ile karşılanmaktadır. En bilinen işlevleri arasında “eğlenme/eğlendirme” olan bir eylemin sonunda gül(e)memenin yarattığı rahatsızlık verilen tepkilerden okunabilmektedir.

Örneğin, Hüseyin Çelik’in “[B]u Ramazan günü sizi de neşelendirsin diye” anlatmak istediğini söylediği bir fıkra, Muharrem İnce’nin “Kimse gülmedi ama!” ve Hüseyin Güler’in “Sayın Bakan ‘burada güleceksiniz’ diye hatırlatır mısınız lütfen” tepkilerini üzerine çekmektedir (24. veri).

4. Fıkra’yı Anlatan ve Dinleyenler Bağlamında Grup İçi ve Grup Dışı Kimlikler:

Alan Dundes “Doku, Metin ve Konteks” makalesinde fıkranın en önemli bağlamsal yapısını şöyle belirliyor: “Kontekse ait yapıyı oluşturan en hayati iki unsur; fıkrayı söyleyen kişi ve o fıkrayı dinleyen kitledir” (77). Dundes, “Halk Kimdir?” makalesinde de fıkra anlatım eyleminin gerçekleştiği bağlamın önemine dikkat çekerken bu bağlamın ilk özelliklerinden birinin anlatan ve dinleyen kişilerin kimlikleri olduğuna dikkat çekiyor. Dundes’a göre, “Gruplar hakkındaki fıkralar bazen sadece grup üyeleri (ingroup jokes) tarafından anlatılır; bazen de sadece grup üyesi olmayanlar (outgroup jokes) tarafından ve bazı fıkralar da her ikisi tarafından anlatılır. Fıkraların anlatımında, anlatımın gerçekleştiği bağlam (context) oldukça önemlidir” (14). Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsünden anlatılan Temel fıkralarında Dundes’ın dikkat çektiği bu özellikle ilgili birkaç önemli nokta olduğu göze çarpmaktadır. Temel fıkralarındaki baş karakterin en tipik özelliği onun Karadeniz Bölgesi’nden olmasıdır. Türkiye

Büyük Millet Meclisi’nde her şehri temsil eden milletvekilleri olduğu gibi Karadeniz Bölgesi’nden gelen milletvekilleri de vardır. Bu nedenle, meclis kürsüsünden anlatılan Temel fıkralarının hem grup içi hem de grup dışı üyeler tarafından anlatılan fıkralar kategorisine girdiğini söyleyebiliriz. Bununla birlikte, fıkraları anlatanın yanısıra, onları dinleyenlerin de hem grup içi hem grup dışı üyelerden oluşmasından dolayı, dinleyici gruplardan birinin kendisini fıkradaki karakterlerden biri ile özdeşleştirmesi ya da gruplardan biri için favori olan karakterin diğeri tarafından kaybeden karakter olarak gösterilmesi kimlik temelli tartışmalar doğurmaktadır.

Bu konuyla ilgili ilk olarak paylaşılabilecek gözlem, Temel’in kötülük yaptığı ya da kötü birisi olduğu fıkralara Karadenizlilerin sert çıkışlar yaptıklarıdır. Bu konuyla ilgili Yakup Kepenek’in, fıkrasına “Temel, Sirkeci’de cinayet işlemiş” şeklinde başlaması üzerine Samsun milletvekili Ahmet Yeni’nin hemen “Temel cinayet işlemez” diyerek karşı çıktığını görüyoruz (30. veri). Hatta aynı fıkrayı Hakkı Ülkü, bu olaydan 3 sene sonra gene anlatmak istediğinde “Temel cinayet işliyor” cümlesine Ahmet Yeni’nin gene aynı şekilde “Temel cinayet işlemez” diye karşı çıktığı görülmektedir (31. veri). Benzer şekilde Hüseyin Çelik’in anlattığı fıkraya Samsun milletvekili Haluk Koç’un verdiği karşılık bu durumun başka bir örneğidir (32. veri):

“MİLLİ EĞİTİM BAKANI HÜSEYİN ÇELİK – Temel ile Dursun suç işlemiş, idama mahkum etmişler ve bunları huzura çağırılmışlar; ikisini de idam edecekler.

HALUK KOÇ – Sayın Başkan, Karadenizlilere sataşılıyor!” (32. veri)

Fıkralar üzerinden kimlik tanımlamasını aydınlatması açısından Özkul Çobanoğlu’nun halk bilimini işlevsel çözümlene modellerini anlattığı bölümdeki grup kimliğiyle ilgili aktardığı “birleştiricilik” ve “ayrımçılık” kavramlarını

anmak yararlı olacaktır. Buna göre, bir grup kimi ortak değerler ve endişeler etrafında birleşerek kendisinin ne olduğunu tanımlar.

Aynı şekilde grup kendisi dışındakilerin folklorik davranışlarına dair kalıplaşmış ön yargılarını (stereotiplerini) dışa vurmak yoluyla da, grup kendi içinde kimliğini bu defa 'ne olmadığını' belirtmek suretiyle ortaya koyar [...]Böylece, geleneksel dışavurumlar yoluyla, bir sosyal düzlemde kabul görme ve birleştiricilik sağlama elde edilirken aynı geleneksel dışavurumlar yoluyla "ayrımçılık" nedeni olmakta ve daha yüksek seviyede bir grup hissini ortaya çıkarmaktadır. (228)

"Birleştiricilik" ve "ayrımçılık" kavramları çerçevesinde düşünerek mecliste geçen konuşma yorumlanacak olursa, Karadeniz Bölgesi'nden milletvekili olan Ahmet Yeni ve Haluk Koç'un Temel karakteri ile ilgili anlatılan kötü şeyleri üzerlerine alındıkları, bu karakter ile özdeşlik ya da bağ kurdukları yani Temel'in etrafında "birleştikleri" görülmektedir. Bu milletvekillerine göre Temel'in fıkralardaki favori karakter olduğu açıktır. Bu konuyla ilgili Alan Dundes'in aynı karakterin farklı gruplarda her zaman favori karakter olarak ortaya çıkmadığını söylediğini hatırlatmak gerekir ("Halk Kimdir", 17). Her halk grubunun favori karakterinin diğerinden az çok farklı olması muhtemeldir. Örneğin bilgisayar mühendislerinden oluşan bir grubun grup içi fıkrasındaki favori karakterin özellikleriyle Karadenizli milletvekillerinin oluşturduğu halk grubunun favori karakterinin farklı olması beklenecek bir sonuçtur. Temel'i favori karakter olarak görenlere göre bu favori karakterin kişilik özellikleri sabittir ve onun cınayet ya da başka bir suç işlemesi mümkün değildir. Favori karakteri ve fıkralardaki diğer kültür özelliklerini belirlemek bize o grubun kendisini nasıl tanımladığı ile ilgili ipuçları sağlamaya yarayacaktır. Çünkü Dundes'a göre, "halk gruplarının

tanımı, halk bilgisinin kendi içindedir" (18).

Favori karakter durumu ile ilgili başka bir konu, mecliste birbirinden farklı siyasi partiler var olmasından ve bu partilerin arasında rekabet yaşanıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Fıkra anlatan vekilin, partisini her zaman fıkradaki favori karakterle; karşı partileri ise kaybeden/olumsuz karakterle özdeşleştirdiğini belirtmek gerekir. Anlatılan bir fıkranın, fıkrayı anlatan vekilin partidaşlarının olumlu, diğer parti milletvekillerinin olumsuz tepkisini çekmesi de bundan kaynaklanır. Bu durumu anlayabilmek için Alan Dundes'in "Halk kimdir?" makalesinde fıkra icrası sırasında dikkat edilmesi gerektiğini söylediği bağlam özelliklerinden birini, "ayrılma" kavramını, ele almak gerekir. Fıkralar çoğunlukla grup içi-grup dışı ya da her ikisinin de olduğu ortamlarda anlatılır. Kürsüden hangi fıkra anlatılırsa anlatılsın milletvekilinin partidaşları, fıkrayı anlatanı kendi alt halk grubundan gördüklerinden onların fıkradaki anlatılan favori karakterle özdeşleştikleri görülmektedir. Grup kimliği tanımlanırken dışarıda bırakılmış, yani "ayrılmış" özelliklerin fıkradaki kaybeden karaktere ve dolayısıyla karşı partiye yüklediği görülmektedir.

5. Temel Kimdir?: Temel'in Fıkralar Dışındaki Hayatı

Karadenizli milletvekillerinin fıkralardaki Temel karakteri ile ilgili sabit bir fikre ve tanıma sahip olmalarından bahsetmişken, diğer milletvekillerinin de Temel ile ilgili fikrinden bahsetmek gerekir. Temel karakterinin grup dışı insanlar tarafından nasıl algılandığına değinirken önemli bir ayrım yapılmalıdır: fıkra dışı Temel ve fıkra içi Temel. Temel ismi altında meclis halkında iki farklı karakter yaşamaktadır. Bunlardan ilki, vekiller fıkralardan bağımsız olarak Temel'den bahsettiğinde ortaya çıkmaktadır.

Fıkra anlatılmadan Temel'in adının

anıldığı durumlarda Temel'in Karadeniz halkını temsil ettiği ortaya çıkmaktadır. Şevket Arz, hükümetin fındık politikasını eleştirirken Temel, Hasan, Hüseyin, İdris isimlerini fındık üreticisi Türk halkını temsilen yabancı insanları temsil eden Hans'ın karşısına koymaktadır.

“ŞEVKET ARZ – [F]ındıkta yanlış politika yapıyorsunuz. Gelin, fındıktan da özür dileyin, yanlış politikadan vazgeçin. Vazgeçin, fındıktan özür dileyin. Fındık fiyatı, siz özür dileyin, kendiliğinden 6 milyon lirayı bulacak. Siz, fındıktan yana mısınız, Temel'den, Hasan'dan, Hüseyin'den, İdris'ten yana mısınız; yoksa, Hans'tan yana mısınız?! Türkiye'ye döviz girsin istiyoruz; Temel, Hasan, Hüseyin, İdris faydalansın. Siz, yok, Hans faydalansın istiyorsunuz; çünkü, iş birlikçi Hanslar Türkiye'de var, siz onlarla beraberiniz, Türk halkıyla beraber değilsiniz” (37. veri)

Ayrıca Ömer Abuşoğlu, IMF kriterlerinin hükümet tarafından sıkı bir şekilde uygulanmasını eleştirirken “Karadenizli Temel'in, Trakyalı Hüsmen dayının, Güneydoğulu Maho dayının, Egeli efenin, zeybeğin hiç mi kriteri yok?! (AK Parti sıralarından “var” sesleri) Bunları işsizliğe mahkûm ediyorsunuz, bunları 500 kilo kömüre mahkûm ediyorsunuz” diye konuşurken Anadolu'nun farklı bölgelerinden halkı temsil eden isimler arasında Karadeniz'i temsilen Temel ismini seçmektedir (36. veri). Son olarak, Mehmet Kemal Ağar da Temel'den “Trabzon'da Fiskobirlik'in hâlâ umutsuzca destek vereceğini bekleyen, 7 000 000'dan başlayıp aşağıya doğru giden fındık fiyatlarının çilesini çeken Temel” olarak bahsetmektedir (35. veri). Böylece Temel karakterinin fıkralarından bağımsız anıldığında meclis halkı tarafından, çiftçilik yaparak geçimini sağlayan ve geçinme şartları zor olan Karadeniz insanlarını temsil ettiği görülmektedir. Alan Dundes'in asırlardır halkın “köylü, cahil, taşralı, alt tabaka” (6) olarak tanımlandığını ve “yüksek sınıf ve şehir

merkezine tezat olarak tarif edil[diğini]” (9) belirttiği “Halk Kimdir” makalesindeki tanıma göre biz de meclistekilere “Temel kimdir?” diye soracak olursak “Temel halktır” yanıtını alacağımızı söyleyebiliriz.

Yerine göre ise, Temel sadece bir halk olmanın ötesindedir. Fıkralarından bağımsız anılan Temel'in halkı temsil ediyor olmasına karşın Temel ismi kimi zaman da bir durumu tarif eden bir deyim olarak kullanılmaktadır. Meclisteki konuşmalarda “Temel fıkrası” ve “Temel yasası” tabirlerinin deyimleştiği ve absürd bir durumu anlatmak için kullanıldığı görülmektedir. Hayata geçirmek istediği bir projenin saçma olduğunu düşündüğü önlemlerle engellendiğini anlatan Trabzon milletvekili Asım Aykan durumu “Tam Temel fıkrası” olarak nitelemektedir (33. veri).

Ben Trabzon Belediye Başkanırken, şehrimizin hemen girişinde, yaklaşık 50 000 000 dolarlık yabancı sermayeli bir yatırımı planladık. Belediye Meclisinde kararı çıkardık. Korumu kurulu, anıtlar kurulu toplantı yaparak “bu bölge, Yunan yazarı Ksenophon'un Anabasis adlı eserinin konusu olan, ricat eden onbinlerin denizden karaya çıktığı yerdir” diye karar aldı. Böyle bir şey duydunuz mu?! Tam Temel fıkrası!

Temel isminin “absürd/saçma” ifadesini karşılayacak şekilde deyimleşmiş kullanımının bir diğerini, hükümetin çıkardığı yasayı saçma bulması karşısında Kemal Anadol'un yasayı Temel yasası olarak nitelemesinde görüyoruz (34. veri).

Eğer bu Meclisin normal çalışma düzenini sürdürseydiniz, cuma günü devam etseydi, böyle uydurma gerekçelerle “fındığa cevap veremiyoruz, Tarım Bakanı yok” diye [...] yapmasaydınız, bu Meclis toplantısı, gündemi içimize sinmese bile, devam edecekti, biz de, sizin çalışmalarınıza kolaylık sağlayacaktık, İçtüzükten, Anayasadan doğan haklarımızı kullanacaktık; önergeler vere-

cektik, konuşacaktık her ne kadar kuşa çevirseniz... Artık, Temel'in yasanı oldu, o Karadeniz'deki Temel'in yasanı; yani, Meclisin yasanı olmaktan çıktı; her yasa Temel'in, her yasa Temel'in... Temel bile gülüyordur bu uygulamaya.

Sonuç olarak Temel isminin fıkralardaki kullanımlarından türemiş iki fikra-dışı kullanımını görüyoruz. Temel'in Karadenizli olmasından dolayı Karadeniz halkını temsil eden Temel ismi, fıkralardaki Temel karakterinin, bulunduğu ortamla uyumsuz işler yapması özelliğinden dolayı kimi zaman da "absürd" ya da "saçma" kelimelerinin deyimleşmiş haline dönüşmüştür.

6. Performansı Oluşturan Çerçeveler ve Fıkra Anlatılacağına Haber Verme Anahtarları:

Özkul Çobanoğlu, kitabında performans kavramını anlattığı bölümde performans teorisyenlerinin folklorü incelerken kullandığı çerçeveleri aktarmaktadır. Bu çerçevelerden ilki yorumcul çerçevedir. Mesajların içinde geldiği yorumcul çerçeve, ses tonu, biçimi, ve "teşbih, tezat, tekrar, tecahül-i arif" (266) gibi söz sanatları ile oluşan ve sözün birincil anlamı dışında kalan anlamlarını ifade eden çerçevedir. İkinci çerçeve ise kelimelerin birinci sözlük anlamlarıyla kullanıldığı gerçek anlamsal çerçevedir. Ben araştırmamda her iki çerçeveyi de değerlendirmeye çalışmış olsam da metodolojiyi tartıştığım bölümde belirttiğim gibi yorumcul çerçeveye yaklaşımında kusur olabileceğini yeniden hatırlatırım.

Bu ikisi dışında Çobanoğlu'nun aktardığı son çerçeve ise üzerinde daha fazla durmamızın gerektiği "icrasal çerçeve"dir. "İletişime dair iletişim bilgileri" olarak ifade edilen icrasal çerçeve anahtarları "bir çerçeveyi doğrudan ve kesin olarak yahut dolaylı olarak tanımlayan herhangi bir mesaj"dır (268). Bu icrasal çerçeve anahtarlarından mecliste en sık rastlanılan fikra anlatılacağına alenen duyurulması şeklinde

ortaya çıkmaktadır. "Bir fikra anlatmak istiyorum" (19. ve 20. veriler), "Temel fikrası anlatıyorum/anlatayım" (5., 6. ve 9. veriler) "Bu konuda bir fikra aklıma geldi, onu paylaşayım" (1., 3., 7., 9. ve 23. veriler) gibi anahtarlar konuya bir şekilde bağlı kalınsa da üsluptan sapılacağını bildirmektedir. Bunun yanı sıra, Çobanoğlu'nun "derin bir hoca vardı ondan duyduğuma göre" ya da "ben demden işittim ki" olarak örneklendiği "geleneğe başvuru" anahtarları da mecliste kullanılmaktadır (269). Musa Uzunkaya'nın bir fıkrasına başlarken kullandığı "Anadolu'da bir fikra anlatılır" (11. veri) ifadesi "geleneğe başvuru" anahtarına örnek olarak verilebilir. Bunlardan başka, "Bir gün Dursun Temel'e gelmiş, sormuş" (1. veri), "Hani bizim Temel" (13., 15. ve 16. veriler) gibi ifadeler ise sık rastlanan "özel formüller"dendir. Bunlar sadece bir üslup ve konu değişikliğini ve de gelecek anlatı türünün haber vermekte değil fakat aynı zamanda anlatılacak fıkranın Temel fikrası olduğunu belirterek alt türü de tanımlamaktadır. Bunların yanı sıra "Siz o Temel'in hikayesini biliyor musunuz?" (25. veri) gibi bir soruyla icrasal çerçeveyi değiştirme, ya da başka bir fıkraya ya da aynı fıkranın daha önce anlatıldığı olaya referansla (24. ve 26. veriler) fıkraya başlama da görülen icrasal çerçeve anahtarları çeşitlerindedir.

Bu anahtarlardan iki tanesini daha da ayrıntılandırabiliriz. Çobanoğlu'nun "performansı yalanlama" ismini verdiği ve "kendisinin yetersizliğini öne sürerek anlatamama gibi yaparak bir şeyi anlatıp icra etme" (269) olarak tanımladığı yöntem Alaattin Büyükkaya'nın anlatacağı bir fıkraya girmeden önce söylediği şu sözlerde görülebilir: "Benim arkadaşım -ANAP Grubunda- Ömer Bey çok güzel fikra anlatıyor. Ben belki onun kadar anlatamam; ama, bu noktada, müsaade ederseniz, size bir Temel fikrası anlatmak istiyorum" (29. veri).

Çobanoğlu'nun bahsetmediği başka tür bir icrasal çerçeve anahtarı da aslen hayali olan karakteri "yakınlaştırma/tanıdıklaştırma" şeklinde ortaya çıkmaktadır. Altan Öymen'in Temel fıkrasına başlamadan önce söylediği "benim Karadenizli hemşerim Temel'in hikâyesine benzer bir durum" (27. veri) sözler Temel'i kendisine yakınlaştırmakta ve böylece icrayı geleneğe yaklaştırmaktadır. Bu örneğin daha da ilginç Orhan Bıçakçioğlu'nun fıkra karakteri ile arasında geçen hayali bir diyalogu gerçekmiş gibi anlatarak fıkraya başlamasıdır (28. veri). "Trabzon demişken, aklıma geldi. Beni, dün, Trabzon'dan Temel aradı. Temel, bana diyor ki: Benim iki anahtarımı bana vermeyenler, beni acemi pilot yaptı. Ben, kendilerine, kulakları çınladı, bana telefonda bahsettiği bir fıkra var, onu anlatarak konuşmama son veriyorum" diyerek fıkraya giren Bıçakçioğlu, Tansu Çiller'in anlattığı bir Temel fıkrasına bizzat Temel'den cevap gelmiş gibi konuşarak fıkranın otorite gücünü de arttırmıştır.

Sonuç olarak "icrasal çerçeve anahtarlarıyla, sözün bir masala, bir fıkraya [...] dönüşeceğini belirttikten sonra anlatan, dinleyen taraflar arasında anlatılan geleneksel anlatımla oluşan gösterim/icra gerçekleşir" (Çobanoğlu, 303). Ana konudan sapmanın nasıl haber verileceğinden bahsederken Çobanoğlu'nun aktarımlarından yararlandığımız gibi, bu sapmanın neden gerçekleştiğini, işlevini ve bize anlatıcı ya da olay ile ilgili nasıl bir fikir verebileceğinden bahsetmek için de İlhan Başgöz'ün Türk hikaye anlatıcılarının kullandığı arasözler ile ilgili görüşlerinden faydalanacağız. Üstelik metodolojinin tartışıldığı bölümde hikaye anlatıcısı ile kürsü konuşmacısının ortak özelliklerinden saydığımız arasöz kullanımını ayrıntısıyla değerlendirmemiz kürsü konuşmacısının hikaye anlatıcısı ile özellikle üslup ve işlev bakımından benzerlikleri hakkında ayrıntılı bilgi sağlayacaktır.

7. Arasöz Olarak Fıkralar ve Fıkraların Konuşma İçerisindeki İşlevleri:

İlhan Başgöz, "Sözlü Anlatımda Arasöz: Türk Hikâye Anlatıcılarının Şahsi Değerlendirmelerine Ait Bir Durum İncelemesi" başlığını taşıyan makalesinde arasözün sözlüklerde "ana temadan sapan bir pasaj" (192) olarak tanımlandığını söyler. Arasözlerle ilgili iki kategoriden bahseden Başgöz, bu kategorilerden ilkinde "anlatımın üçüncü şahsının birinci şahsa çevrildiğini" ve "anlatıcının kendisinden bahsettiği[ni], kendisi hakkında konuştuğu[nu]" (194) söyler. Meclis kürsüsünde fıkra anlatımı ise, ikinci kategoriye daha çok uyar. Bu kategoride "anlatıcı, doğrudan doğruya kendi duygularını, fikirlerini, değerlerini ve yorumlarını açığa vurmaz. Fakat, bu duyguları kendi cümlelerinin ifade etmesi yerine, geleneksel bir türün ifade etmesine bırakır. Böylesi bir ifade, kendinin dolaylı bir manifestosudur" (195). Başgöz fıkra anlatımını bu tip arasözlerden saymıştır.

Başgöz, arasözlerde geleneğin kendini göstermesi ile ilgili olarak anlatıcının "geleneksel bilgiyi asıl anlatmaya bağla[dığını]" (195) söylemektedir. Meclis kürsüsünden anlatılan fıkralarda da, anlatıcının kendi düşüncesini açıklamak için geleneğe başvurduğunu, onun gücünden yararlandığını görmekteyiz. Halkın sözlü ansiklopedisinden çıkarılan fıkraların genellikle doğru bir anafikri içerdiğine inanıldığından dolayı vekiller de referans kaynağı olarak onları gösterebilmektedirler. Bu tam da Başgöz'ün arasözlerin işlevsel kullanımı ile ilgili gözlemlerinden birine paraleldir. "Anlatıcı, hikâyede ifade edilen bir görüş veya fikrin savunulmasında veya onu reddetmek için veya bir hususu daha iyi bir yoldan açıklamak için, ara sözü bir delil veya şahit olarak tanıtır" (196). Muzaffer Baştopçu'nun örnek fıkrasında hedef tutturma ile ilgili halk bilgisinin, ülke-

nin tutturmak istediği hedefe uygulandı-ğı görülmektedir.

[B]uradaki hedefimiz, 2010 yılına kadar bilim ve teknolojide Avrupa ortalamasını yakalamaktır. Hedef deyince aklıma geldi. Bir gün Dursun Temel'e gelmiş, sormuş: "Temel uşağım, de bana bakayım, hedefe nişan alırken niye bir gözümüzü kapıyuruk?" Temel cevap vermiş: "Dursun uşağım, eğer iki gözünü kapatır isen hedefi göremezsün da!" Evet, hepimiz bilmeliyiz ki, gözlerimizi kapatırsak gerçekleri göremeyiz (1. veri).

Ayrıca Alaattin Büyükkaya da, parti değiştiren milletvekilleri ile ilgili yaptığı bir konuşmada "rengi değiştirmek, işin kimyasını asla, ama asla değiştirmez" şeklindeki iddiasını uzun bir fıkra ile kanıtlama gereği duymuştur. Bu fıkradaki "köyün ileri geleni"nin Fadime'ye söylediği sözleri, öne sürdüğü fikrin kanıtlanması için yeterli bulmuştur ya da onun ağzından kendi fikirlerini söylemiştir (29. veri).

Başgöz ayrıca icra zamanının ara söz tipine açıkça bağlı olduğunu ifade eder (195). Bununla ilgili olarak, fıkraların yoğunlaştırılmış düşüncelere ve akılda kalıcı hikayelemeye sahip olmalarından dolayı zaman azlığı durumlarında meclisteki siyasi nutuklarda tercih sebebi oldukları görülebilir (31. veri). Bunun yanısıra fıkraların işlevleri arasözlerin işlevlerine paralel olarak da tanımlanabilirler. Başgöz, Auistin'den aktararak "[a]ra sözlerin her zaman ikna eğiliminde olan retoriğe ait araçlar" olduğunu söyler (196). Buradan hareketle Başgöz'ün tanımladığı işlevlerden özellikle "görüş, yorum ve eleştiri ile ilgili" arasöz işlevi kendini meclis kürsüsünde en çok "nasihat verici", "vazgeçirici" veya "kendini savunma" olarak göstermektedir.

Bunların yanısıra, fıkranın dikkati anlatanın üzerine toplama amaçlı anlattığı da görülmektedir. Muzaffer Baştopçu, dinleyiciye hakim olamadığı bir zamanda "o zaman, bir tane Temel fıkrası

anlatayım; herkes konuşmaya başladı çünkü!" diyerek bahsettiği konuyla ilgisi olmayan bir fıkra anlatmıştır (2. veri). Bu, aynı zamanda Gülin Ö. Eker'in de-ğindiği fıkranın zaman geçirme ve eğlendirme fonksiyonuna da örnek olarak gösterilebilir.

Eker, fıkraların özellikle siyasette "cezalandırma, bir düşünceyi destekleme, sosyal eleştiri ve denetleme mekanizması, dikkat çekme, az sözle çok şey anlatma, son sözü söyleme, kıssadan hisse kapma, gerilimleri yumuşatma, eğlendirme, güldürme ve rahatlatma fonksiyonlarıyla" (317) kullanıldığını söyler. Bu işlevlerden az sözle çok şey anlatma işlevi ile ilgili olarak şu fıkra güzel bir örnek teşkil etmektedir. Cevat Ayhan'ın "Temel'e mahkemede demişler ki: "Yahu, dik dur!" "Tik duramayrum ki" demiş. Yani, Hükümet tik duramayur..." (18. veri) fıkrası ile hükümetin azınlık hükümeti olduğundan dolayı güven oyununa ihtiyaç duymasına gönderme yaptığı söylenebilir.

Eker ayrıca fıkraların siyasette kullanılma amacı olarak "çok keskin, sert anlatımların yapıcı eleştiriye dönüşmesine sebep" (322) olmalarını göstermektedir. Bu konuda muhalefete yönelebilecek sert bir eleştirinin yumuşak bir şekilde ifade edilmesine örnek olarak da Muzaffer Baştopçu'nun anlattığı fıkra ve ardından yaptığı yorum örnek olarak gösterilebilir.

Gene bu arada, gerçi Sayın Hamzaçebi yok ama, size bir Temel fıkrası anlatayım. Temel oyuncakçı dükkânına geliyor, tezgâhtara diyor ki: Bir Pembe Panter istiyorum. Tezgâhtar raftan Pembe Panter'i indiriyor, Temel'e veriyor. Temel bakıyor Pembe Panter'e "uşağım, bunun başka rengi yok mudur da" diyor. Evet, biz de her nedense, muhalefete yaptıklarımız bir türlü beğendiremiyoruz. İlla ki başka bir renkten, başka bir tondan bir takım şeyler istiyorlar. Tabii canları sağ olsun, onların da bu dileklerini saygıyla karşılıyoruz (5. veri)

8. Temel-Fadime Karşıtlığında Toplumsal Cinsiyet Farklılıklarının İfade Edilmesi:

Alan Dundes, fıkra anlatımı esnasında dinleyicinin ve dinleyenin diğer kimlikleri yanında cinsel kimliğinin de fıkra anlatımını değiştirdiğini savunmaktadır. “Dinleyicinin cinsel durumunun metin ve dokuyu etkilemesinde olduğu gibi, anlatıcının cinsel kimliği de kritik bir faktör olabilir” (79) diyen Dundes’in “cinsel kimlik” olarak yaptığı tanımlama “toplumsal cinsiyet” olarak alınırsa bunun TBMM için geçerli olduğu görülecektir. Temel fıkrası anlattığını tespit edebildiğim tek kadın milletvekili Tansu Çiller’e yönelen eleştirinin onun siyasal ya da düşünsel kimliğinden önce kadın kimliğine yöneldiğini görüyoruz (25. ve 26. veriler). Temel’in acemi pilotluğundan dolayı bir uçağı yere düşürmesi ile ilgili dönemin başbakanı Bülent Ecevit’in yerine Temel’i, uçağın yerine Türkiye’yi koyarak Tansu Çiller’in anlattığı bir fıkraya Yılmaz Karakoyunlu şu cevabı vermektedir:

Değerli arkadaşlar, Tansu Hanımın anlattığı güzel bir hikâye var. Temel’in birisi, uçağın pilotu olmuş; kanatlar, kollar vesaire... Gittikçe, sürekli olarak, aman müdahale etmeyin, aman endişe etmeyin, her şey kontrol altında diyormuş. Doğru; ama o uçağı, Temel’den önce Fadime idare ediyordu. (ANAP, DSP ve MHP sıralarından gülüşmeler, alkışlar) Fadime’nin idare ettiği uçağı. (26. veri)

Görüldüğü gibi Tansu Çiller’in yaptığı eleştiri gene kendisinin anlattığı fıkra üzerinden yanıtlanırken uçağın yere düşmesinin sebebi olarak Tansu Çiller gösterilmektedir. Tansu Çiller’in kadın olmasının icrayı nasıl etkilediği ve metne hangi yönde değişme olanağı sağladığı görülmektedir.

Sonuç:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul oturumlarında anlatılan Temel fıkraları üzerinden kültürel analiz yapmaya çalıştığım bu yazıda ortaya çı-

kanları toplamak istersek her şeyden önce fıkra icra süreçlerine partilerle bölünmüş olan meclisteki rekabetçi havanın damgasını vurduğunu söyleyebiliriz. Mecliste bir Temel karakteri etrafında uç katmanlı kimlik yapılanması ve gruplaşma olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki bölgesel temellidir, yani Karadenizli ve Karadenizli olmayan milletvekillerinin karşıt kamplarda bir araya gelmesiyle sonuçlanır. İkincisi siyasaldır. Partilerin kendilerini tanımladıkları kavramlar fıkralarda söz konusu edilebilmekte; bu da, karakterler etrafında partinin siyasal görüşünü temel alan kutuplaşmalar meydana getirmektedir. Üstelik, parti içi ve parti dışı kimlikler fıkraların anlatılma amaçlarından fıkra karakterlerinin konuşurken kullandığı anlatıcı tarafından seçilen kelimelere kadar fıkra icralarını etkilemektedirler. Temel fıkrası etrafında oluşan son halk grubunun ise meclis halkı karşısında şehirli olmayan ya da çiftçi diyebileceğimiz halk grubudur, ki aslında bu noktada onları “seçmen halk” kelimesiyle karşılamak daha doğru olabilir. Bu son kutuplaşma, kaynağını Dundes’in da bahsettiği gibi uzun dönemdir var olan şehirli-halk çatışmasından almaktadır.

Bunlardan ayrı olarak sadece bir örnek olduğu için genelleme yapamayacağımız fakat gene de dikkat çekebileceğimiz başka bir bloklaşma daha var görünmektedir: Erkek – kadın milletvekilleri. Kadın milletvekillerinin fıkra anlatmıyor oluşu ayrıca sorgulanması gereken bir şey olabilecekken elimizdeki tek örnekte toplumsal cinsiyetin fıkra icrasına verilen cevabı nasıl değiştirdiğini görmek bu yönde gerçekleşebilecek bir daimi bloklaşmanın habercisi gibi görünmektedir.

Son olarak meclis halkının ürettiği edebiyatın ve icra ritüellerinin bir dökümünü icrasal çerçeve anahtarları, ara-sözler ve fıkra işlevleri açısından yapmaya çalışmamın sebebinin bir kataloglama çalışmasından çok meclis halkının

kültür varlığına dikkat çekme olduğunu söylemeliyim. Nihayet yazının başında sormuş olduğum meclis halkının bir kültürünün, edebiyatının ve ritüellerinin olup olmadığı sorusuna şimdilik olumlu yanıt verebiliyor olsam da, çalışmamın yeni sorularla genişletilmeye açık olduğu unutulmamalıdır.

NOTLAR

1 Morreal'ın "çoğunlukla mevcut" demesi his-tirik gülme ve utanınca gülme durumlarında em-niyet elementinin mevcut olmamasındandır Bu tip durumlarla ilgili ayrıntılı açıklama için aynı maka-ledeki şu sayfalara bakınız: 430-35.

KAYNAKLAR

Başgöz, İlhan. "Sözlü Anlatımda Arasöz: Türk Hikâye Anlatıcılarının Şahsi Değerlendirmelerine Ait Bir Durum İncelemesi" Çev. Metin Ekici. *Halk-biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Cilt: 1. Yay. Haz. Gülin Ögüt Eker, M. Öcal Oğuz [ve diğer.] Anka-ra: Milli Folklor, 2003. 190-222.

Çobanoğlu, Özkul. "Bağlam Merkezli Halkbi-limi Kuramları". *Halkbilimi Kuramları ve Araştır-ma Yöntemleri Tarihine Giriş*. 213-311.

Dorson, Richard M. "Bağlamsal Kuram". *Gü-nümüz Folklor Kuramları*. Çev. Selcan Gülçayır ve Yeliz Özyay. Ankara: Geleneksel, 2006. 77-80.

Dundes, Alan. "Doku, Metin ve Konteks". Çev. Metin Ekici. *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Cilt: 1. Yay. Haz. Gülin Ögüt Eker, M. Öcal Oğuz [ve diğer.] Ankara: Milli Folklor, 2003. 67-90.

Dundes, Alan. "Halk Kimdir". Çev. Metin Eki-ci. *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Cilt: 1. Yay. Haz. Gülin Ögüt Eker, M. Öcal Oğuz [ve diğer.] Ankara: Milli Folklor, 2003. 1-31.

Morreal, John. "Gülmede Yeni Bir Teori". Çev. Metin Ekici. *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Cilt: 1. Yay. Haz. Gülin Ögüt Eker, M. Öcal Oğuz [ve diğer.] Ankara: Milli Folklor, 2003. 407-36.

Ong, Walter J. *Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözü'nün Teknolojileşmesi*. Çev. Sema Postacıoğlu Banon. İstan-bul: Metis, 1995.

Ögüt Eker, Gülin. "Gelenekten Geleceğe Halk Edebiyatı". *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ed. M. Öcal Oğuz. Ankara: Grafiker, 2006. 4. baskı. 315-330.

Veri Kaynaçası:

1. Veri: http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic?P4=15605&P5=B&PAGE1=20&PAGE2=20

2. Veri: http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic?P4=13725&P5=B&PAGE1=53&PAGE2=53

3. Veri: http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic?P4=13725&P5=B&PAGE1=41&PAGE2=41

5. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/butce/2007/pbk21112006.htm>

6. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/butce/2007/pbk16112006.htm>

7. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/butce/2007/pbk24112006.htm>

9. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil3/bas/b059m.htm>

11. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem21/yil4/bas/b015m.htm>

13. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem21/yil3/bas/b034m.htm>

15. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem21/yil3/bas/b073m.htm>

16. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil3/bas/b020m.htm>

18. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem20/yil3/bas/b075m.htm>

19. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil2/bas/b058m.htm>

20. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/tekstil/faal3.htm>

23. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil4/bas/b088m.htm>

24. Veri: http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic?P4=15105&P5=B&PAGE1=15&PAGE2=15

25. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem21/yil3/bas/b028m.htm>

26. Veri: http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic?P4=4321&P5=B&PAGE1=58&PAGE2=58

27. Veri: http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic?P4=472&P5=B&PAGE1=60&PAGE2=60

28. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem21/yil3/bas/b033m.htm>

29. Veri: http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic?P4=15745&P5=B&PAGE1=4&PAGE2=4

30. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil1/bas/b058m.htm>

31. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil4/bas/b106m.htm>

32. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil3/bas/b016m.htm>

33. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil1/bas/b101m.htm>

34. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil4/ham/b12901h.htm>

35. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil4/bas/b031m.htm>

36. Veri: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil4/ham/b01301h.htm>

37. Veri: http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g_birlesim_baslangic?P4=17485&P5=h&page1=53&page2=53